

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΜΑΘΗΜΑ: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΔΙΑΛΕΞΗ: Παγκοσμιοποίηση και διεθνές εμπόριο

Τσιάπα Μαρία

Παγκοσμιοποίηση και διεθνές εμπόριο: οικονομική παγκοσμιοποίηση

Εισαγωγικές έννοιες

- Παγκοσμιοποίηση είναι η αυξανόμενη ενοποίηση των εθνικών οικονομιών σε διευρυνόμενες διεθνείς αγορές.
- Η παγκοσμιοποίηση δεν συνδέεται μόνο με τη διεθνοποίηση αλλά αποτελεί διαδικασία οικονομικής ολοκλήρωσης όπου οι εθνικοί πόροι αποκτούν ολοένα μεγαλύτερη κινητικότητα ενώ οι εθνικές οικονομίες ολοένα μεγαλύτερη αλληλεξάρτηση.
- Εθνική απο-ολοκλήρωση, παγκόσμια κουλτούρα παράδειγμα σπασίματος αυγών.



Παγκοσμιοποίηση και διεθνές εμπόριο: οικονομική παγκοσμιοποίηση

- Η παγκοσμιοποίηση οδηγεί σε *ομογενοποίηση* αλλά και παράλληλα σε *ετερογένεια*.
- Η επιτάχυνση της αλληλεξάρτησης μεταξύ των εθνών-κρατών οδηγεί σε μεγαλύτερη οικονομική/κοινωνική ομογενοποίησή τους (σύγκλιση σε καταναλωτικά πρότυπα, χαρακτηριστικά αγοράς εργασίας, πολιτικές εναρμονισμένων από οργανισμούς)
- Η αυξανόμενη παγκοσμιοποίηση ενισχύει την 'ιδιαιτερότητα' των τοπικών κοινωνιών και οικονομιών, και τη διάκριση μεταξύ του τοπικού και του παγκόσμιου στοιχείου (niche market).

Παγκοσμιοποίηση και διεθνές εμπόριο: οικονομική παγκοσμιοποίηση

The *Financial Times* (FT) described globalisation as: “a process by which national and regional economies, societies, and cultures have become integrated through the global network of trade, communication, immigration and transportation”

The Washington Post famously once wrote, “Globalisation was pitched as a strategy that would raise all boats in poor and rich countries alike”

Forbes concludes: “Globalization has been good for multi-national corporations and Wall Street. But globalization has not been good for working people (blue or white collar) and has led to the continuing deindustrialization of America”

Source: Graham Vanbergen, European Financial Review

Παγκοσμιοποίηση και διεθνές εμπόριο: οικονομική παγκοσμιοποίηση

- Μία *απόλυτη κλειστή οικονομία* αποτελεί αυτή που δεν αλληλεπιδρά με κανέναν τρόπο με άλλες χώρες.
- Η ποσότητα της παραγωγής που παράγεται σε μια κλειστή οικονομία είναι συνάρτηση των διαθέσιμων συντελεστών παραγωγής που έχει συσσωρεύσει κάθε χώρα και του επιπέδου παραγωγικότητάς της.
- Η έννοια της αυτάρκειας χρησιμοποιείται για την απόδοση ενός κλειστού οικονομικού συστήματος.
- Στη ιστορία έχουν υπάρξει αρκετές περιπτώσεις χωρών που αποτέλεσαν ή αποτελούν κλειστές οικονομίες
(Αλβανία κατά το κομμουνιστικό καθεστώς, σήμερα Βόρεια Κορέα, Μιανμάρ με δικτατορικά καθεστώτα).

Παγκοσμιοποίηση και διεθνές εμπόριο: οικονομική παγκοσμιοποίηση

- Ευκαιρίες (εμπόριο, ανάπτυξη και διάχυση γνώσης, καινοτομίας και σε αναπτυσσόμενες χώρες, οικονομική μεγέθυνση, πρόσβαση σε άλλα αγαθά, μείωση τιμών αγαθών, αποφυγή συγκρούσεων, κοινή περιβαλλοντική συνείδηση)
- Κίνδυνοι (όξυνση ανισοτήτων, περιβαλλοντική υποβάθμιση, όχι κοινούς κανόνες εμπορίου για όλους, εκμετάλλευση εργατικού δυναμικού)

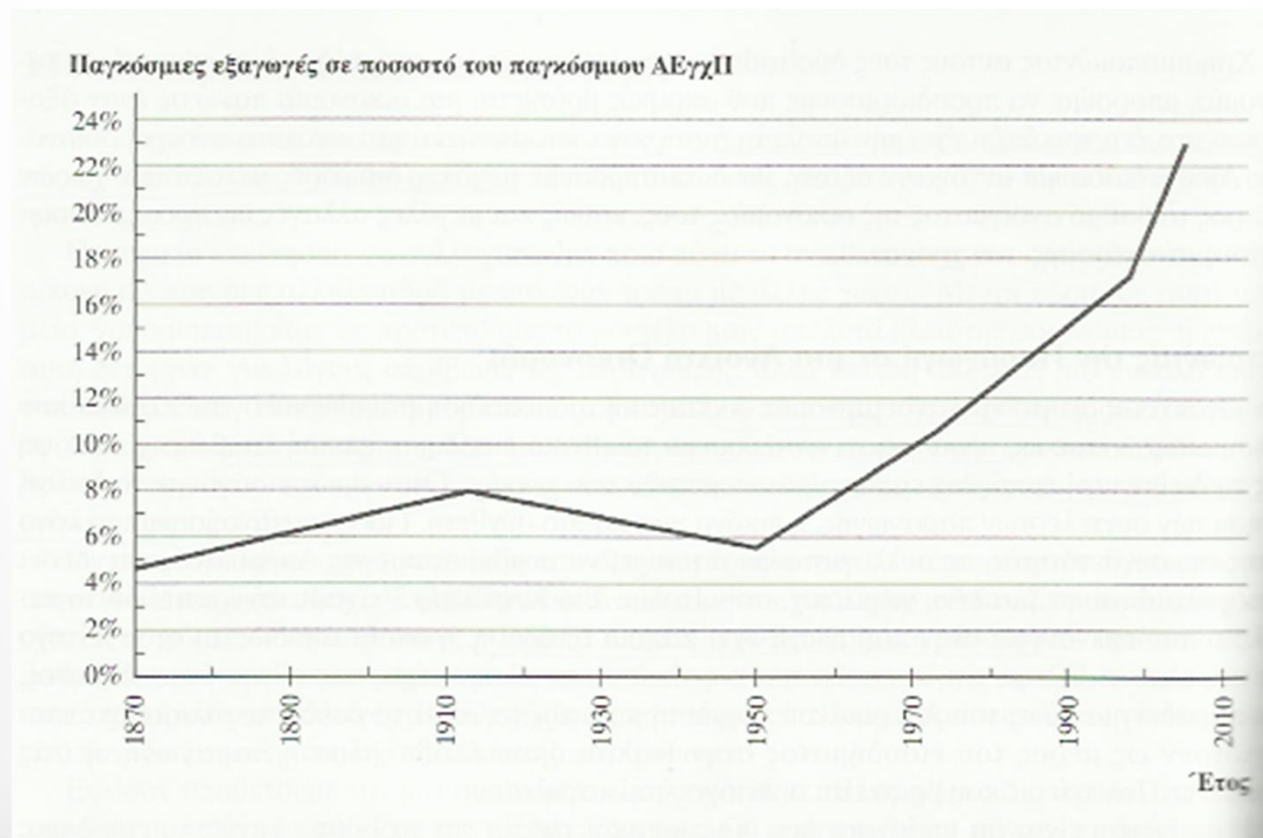
“Το παγκόσμιο εμπόριο είναι σαν μια οδός ταχείας κυκλοφορίας εκατό λωρίδων που διασχίζει τον κόσμο. Εάν ο δρόμος αυτός είναι ελεύθερος για όλους χωρίς φανάρια, όρια ταχύτητας, περιορισμούς στο μέγεθος ή ακόμα και διαχωριστικές γραμμές, είναι βέβαιο ότι θα καταληφθεί από γιγαντιαία φορτηγά προερχόμενα από τις πιο ισχυρές οικονομίες του κόσμου”

Muhammad Yunus

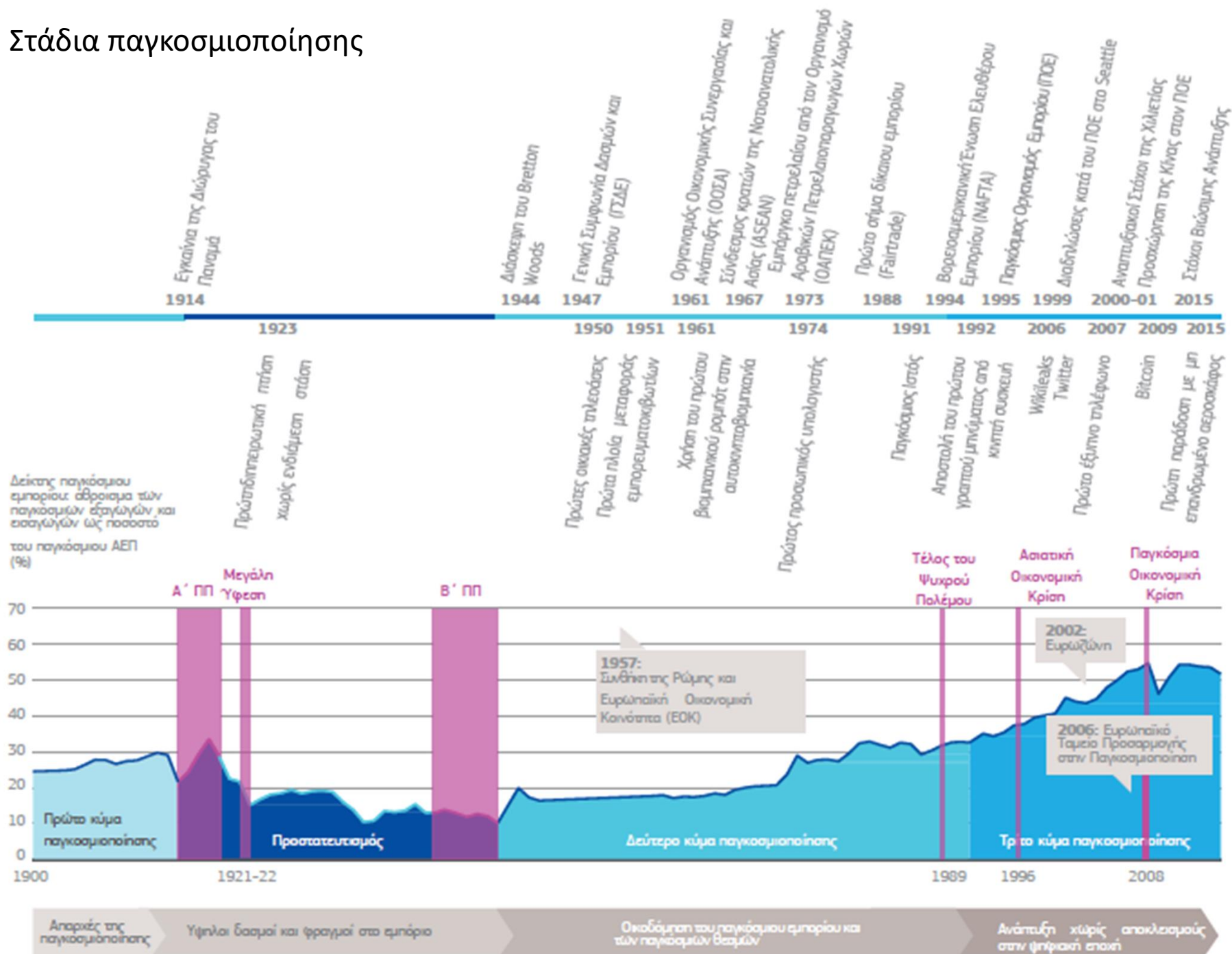
Παγκοσμιοποίηση και διεθνές εμπόριο: οικονομική παγκοσμιοποίηση

Τάσεις παγκόσμιας ολοκλήρωσης

- Η 1^η περίοδος παγκοσμιοποίησης ξεκίνησε στα μέσα του 19^{ου} αιώνα και κορυφώθηκε λίγο πριν τον 1^ο Παγκόσμιο Πόλεμο.
- 1914-1950 παρουσιάζεται κάμψη στην παγκόσμια ολοκλήρωση (δύο Παγκόσμιοι πόλεμοι, Μεγάλη Ύφεση του 1929).



Στάδια παγκοσμιοποίησης



Παγκοσμιοποίηση και διεθνές εμπόριο: οικονομική παγκοσμιοποίηση

Αίτια παγκοσμιοποίησης

➤ Τεχνολογικές εξελίξεις

- Έξοδα μεταφοράς. Βελτιώσεις μέσω σιδηροδρόμων και ατμοπλοΐας (1870: σιτάρι 58% πιο ακριβό στο Λονδίνο απ' ό,τι στο Σικάγο, ρύζι 93% πιο ακριβό στο Λονδίνο απ' ό,τι στη Ρανγκούν (Μιανμάρ), το 1913 το χάσμα είχε συρρικνωθεί στο 16% και στο 26% αντίστοιχα). 20^ο αι. περαιτέρω μείωση ναυτιλιακού κόστους μεταφοράς (εισαγωγή εμπορευμάτων σε κοντέινερ και αύξηση αερομεταφορών). Η μείωση του κόστους έχει αποδοθεί από χαρακτηρισμούς: 'end of geography', 'death of distance'.
- Μετάδοση πληροφορίας (1866 τηλεγράφος, τηλέφωνο 1927, διαδίκτυο 1991)
- Αλλαγές στις παραγωγικές μεθόδους: νέα εμπορεύσιμα προϊόντα (πχ πλαστικό), επέκταση παγκόσμιας παραγωγής σε τρόφιμα (πράσινη επανάσταση), αύξηση αποδοτικότητας της παραγωγής (just-in-time methods)
- Μεταβολές στις πηγές ενέργειας, από άνθρακα σε πετρέλαιο και φυσικό αέριο, ενσωμάτωση των εξαγωγικών πετρελαιοπαραγωγικών χωρών στην παγκόσμια οικονομία

Παγκοσμιοποίηση και διεθνές εμπόριο: οικονομική παγκοσμιοποίηση

- Σχέση πολιτικών εξελίξεων και παγκοσμιοποίησης. Η διάλυση των αυτοκρατοριών και η απαρχή του Ψυχρού Πολέμου συνέβαλλαν στον διαμελισμό του κόσμου και της παγκόσμιας οικονομίας σε 1^ο, 2^ο και 3^ο κόσμο. Οι οικονομικές μεταρρυθμίσεις στην Κίνα, η πτώση του τοίχους του Βερολίνου και η κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης συνέβαλλαν στη μείωση των εμποδίων προς την παγκόσμια οικονομική ολοκλήρωση.
- Αλλαγές στην οικονομική πολιτική μέσω μείωσης των περιορισμών στο εμπόριο (μείωση δασμών, σύναψη διμερών και περιφερειακών συμφωνιών, στροφή από πολιτικές υποκατάστασης εισαγωγών σε πολιτικές εξαγωγικού προσανατολισμού) και τις χρηματοοικονομικές συναλλαγές (μετατρεψιμότητα του συναλλάγματος).

Παγκοσμιοποίηση και διεθνές εμπόριο: οικονομική παγκοσμιοποίηση

Globalization chronology

Time	Economic	Political	Technological
1940s	Establishment of the Bretton Woods System, a new international monetary system (1944-71)	Foundation of the United Nations (1945)	Expansion of plastics and fibre products, e.g. first nylon stockings for women (1940)
	Establishment of GATT (1947) entering into force in January 1948	- Launch of the Marshall Plan (1948-57), a European recovery programme - Founding of the Organization for European Economic Cooperation (1948)	
	Soviet Union establishes the Council for Mutual Economic Assistance (CMEA) for economic cooperation among communist countries (1949-91)	- Decolonization starts (1948-1962). Independence of India, Indonesia, Egypt, for example - China becomes a socialist republic in 1949	Discovery of large oil fields in the Middle East, especially in Saudi Arabia (1948)
1950s	Treaty of Rome establishes the European Community (1957). EC and the European Free Trade Association (1959) favour west European integration	- Korean war (1950-53) - Suez crisis (1956)	- Increased use of oil from the Middle East in Europe and Japan "Just-in-time" production implemented by Toyota
	Major currencies become convertible (1958-64)	Decolonization in Africa (15 countries become independent between 1958 and 1962)	Increasing usage of jet engines in air transport (1957-72)

Παγκοσμιοποίηση και διεθνές εμπόριο: οικονομική παγκοσμιοποίηση

Time	Economic	Political	Technological
1960s	Foundation of the Organization of the Petroleum Exporting Countries (OPEC) (1960)		First person in space (Yuri Gagarin, 1961) and first man on the moon (Neil Armstrong, 1969)
	Development of the Eurodollar Market in London which contributed to the expansion of international liquidity		- Integrated circuits become commercially available (1961) - Offshore oil and gas production developed
	- Kennedy Round, 6th session of the GATT (1964-69) - Rapid spread of automobiles and highways in the North accelerates demand and shift in fuels consumption (from coal to oil)	Erection of Berlin Wall (1961) and Cuban missile crisis (1962) highlight sharp confrontation between East and West	- Green Revolution - transforming agricultural production in developing countries (1960s onwards) - First line of Japan's high-speed train system (shinkansen) opened in 1964 - Mont Blanc Road Tunnel (1965)
	- Trade policies of East Asian countries put more emphasis on export-led development than on import substitution - Elimination of last customs duties within EC (1968)		Increasing usage of containerization in ocean transport (1968 onwards)
1970s	Departure from US dollar exchange rate gold standard (1971)	Yom Kippur war (1973) helps to trigger oil price hike	First single chip microprocessor (Intel 4004) is introduced (1971)
	Tokyo Round of the GATT (1973-79)	EU enlargement to nine members (1973)	
	Oil price "shocks" (1973-74 and 1979) reverse decades of real oil price declines		
	- Rise of Asian newly industrialized countries - China's economic reform (1978)		

Παγκοσμιοποίηση και διεθνές εμπόριο: οικονομική παγκοσμιοποίηση

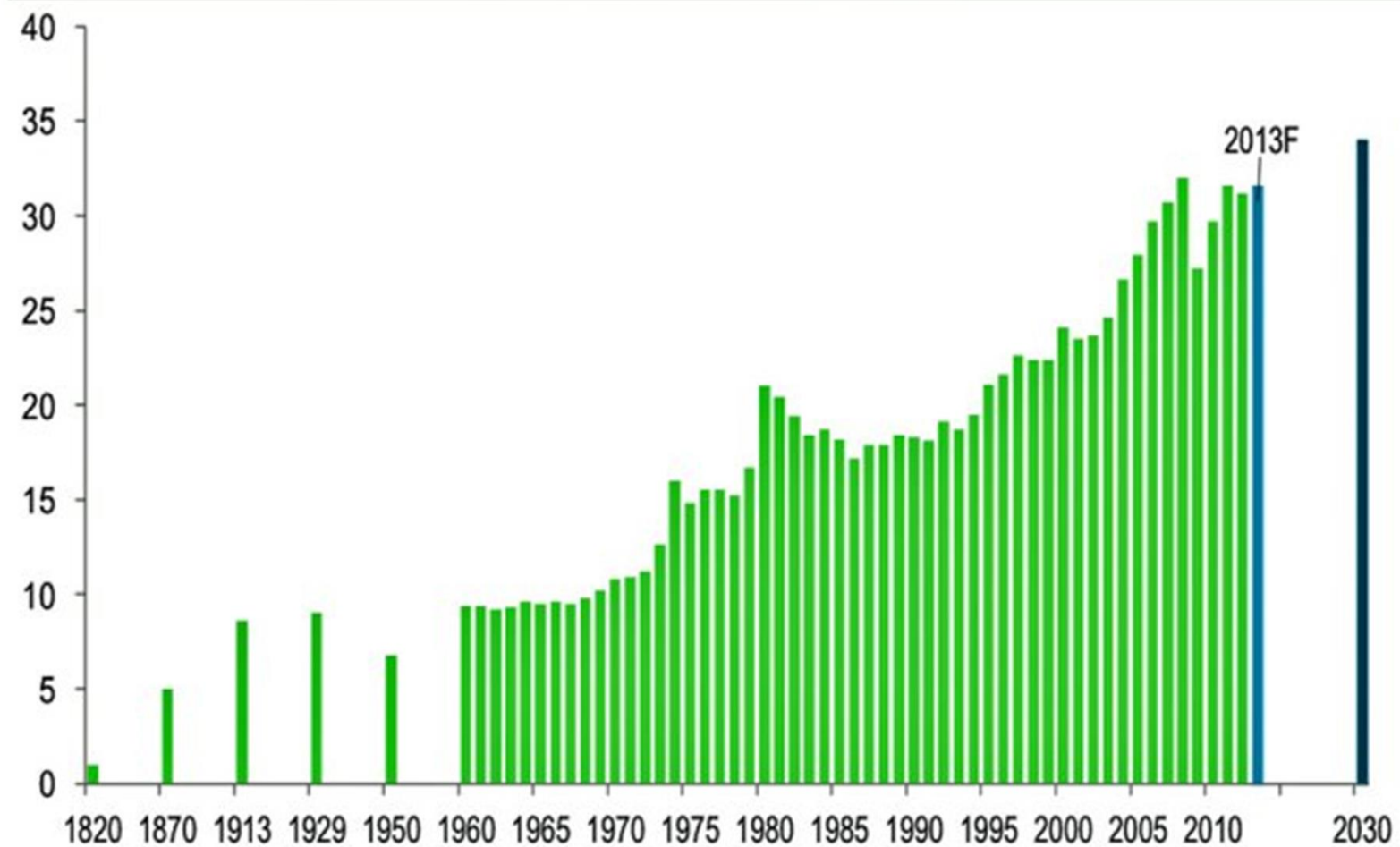
1980s	• Volcker Fed successfully extinguishes US inflation	• IBM introduces the first personal computer (1981)
	• Developing country debt crisis • Mexico starts market reforms and joins the GATT in 1986	• Enlargement of the EU to 12 members • Microsoft Windows introduced (1985)
	• Louvre Accord promotes stabilisation of major exchange rates (1987)	• Fall of the Berlin Wall (1989)
1990s	• Indian economic reforms launched in 1991 • Establishment of the North American Free Trade Agreement (1994) • Asian financial crisis (1997)	• Dissolution of the Soviet Union (1991) leads to the formation of 13 independent states • Eurotunnel opens in 1994 linking the United Kingdom to continent • The number of mobile phones increases due to the introduction of second generation (2G) networks using digital technology • Launch of the first 2G-GSM network by Radiolinja in Finland (1991)
	• Establishment of the WTO (1995) following Uruguay Round (1986-94)	• Invention of the World Wide Web by Tim Berners-Lee (1989) - first web site put online in 1991. Number of internet users rises to 300 million by 2000
	• Adoption of the euro by 11 European countries (1999)	• Maastricht Treaty (formally, the Treaty on European Union) signed (1992)
2000s	• Dotcom crisis (2001)	• Container ships transport more than 70 per cent of the seaborne trade in value terms
	• China joins WTO (2001)	• Number of internet users rises to 800 million in 2005
	• End of the Multifibre Arrangement (quantitative restrictions of textiles lifted)	• Enlargement of the EU to 27 members

Source: World Trade Report 2008

Παγκοσμιοποίηση και διεθνές εμπόριο: οικονομική παγκοσμιοποίηση

Συνέπειες παγκοσμιοποίησης

World exports-to-GDP ratio



Source: Angus Maddison, IMF WEO, Standard Chartered Research

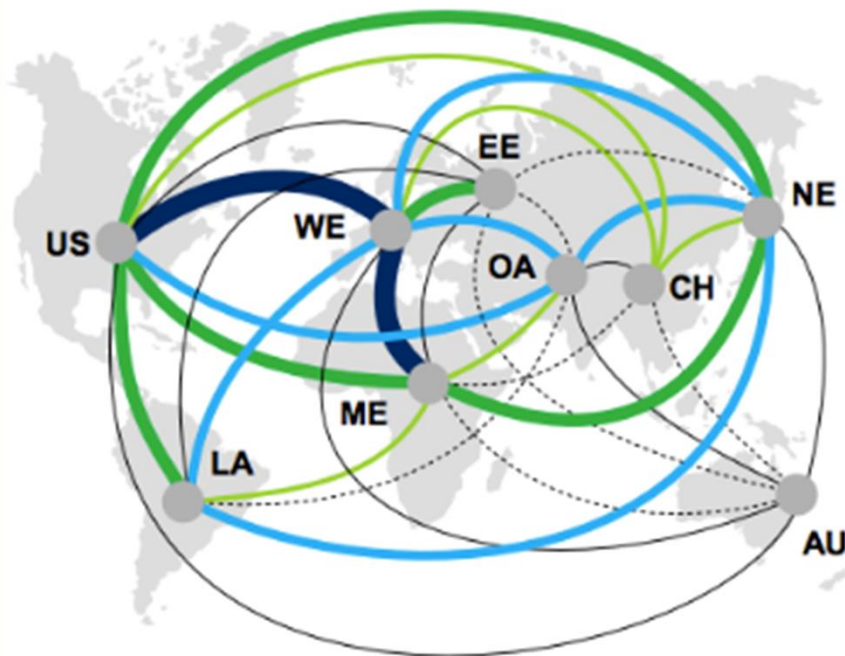
Regions	US	LA	ME	WE	EE	CH	NE	AU	OA			
	United States and Canada	Latin America	Africa and Middle East	Western Europe	Eastern Europe and Central Asia	China region	Northeast Asia	Australasia	Other Asia			

% of global GDP	-----	0.02–0.05	—	0.05–0.10	—	0.10–0.25	—	0.25–0.50	—	0.50–1.00	—	>1.00

Goods flows

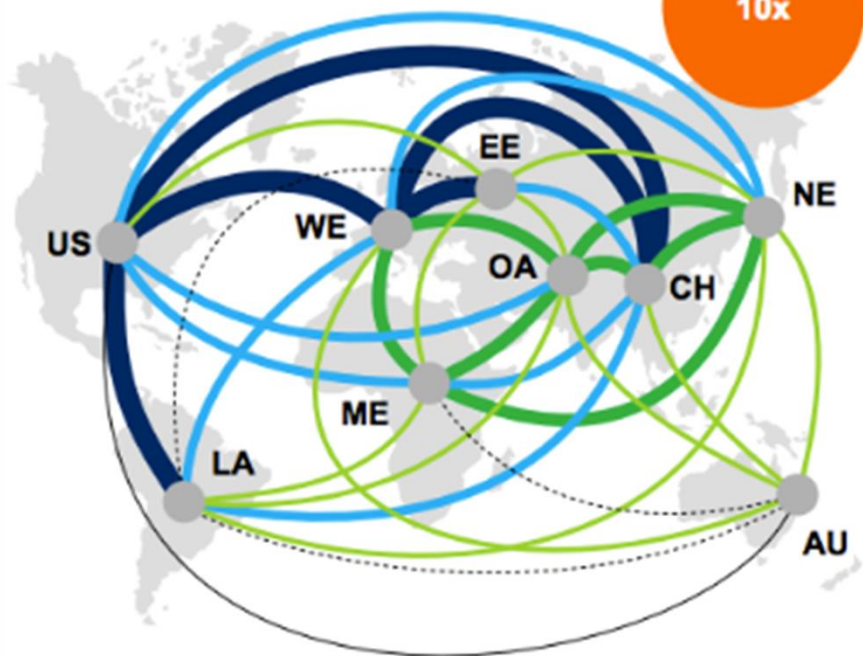
1980

100% = \$1.8 trillion

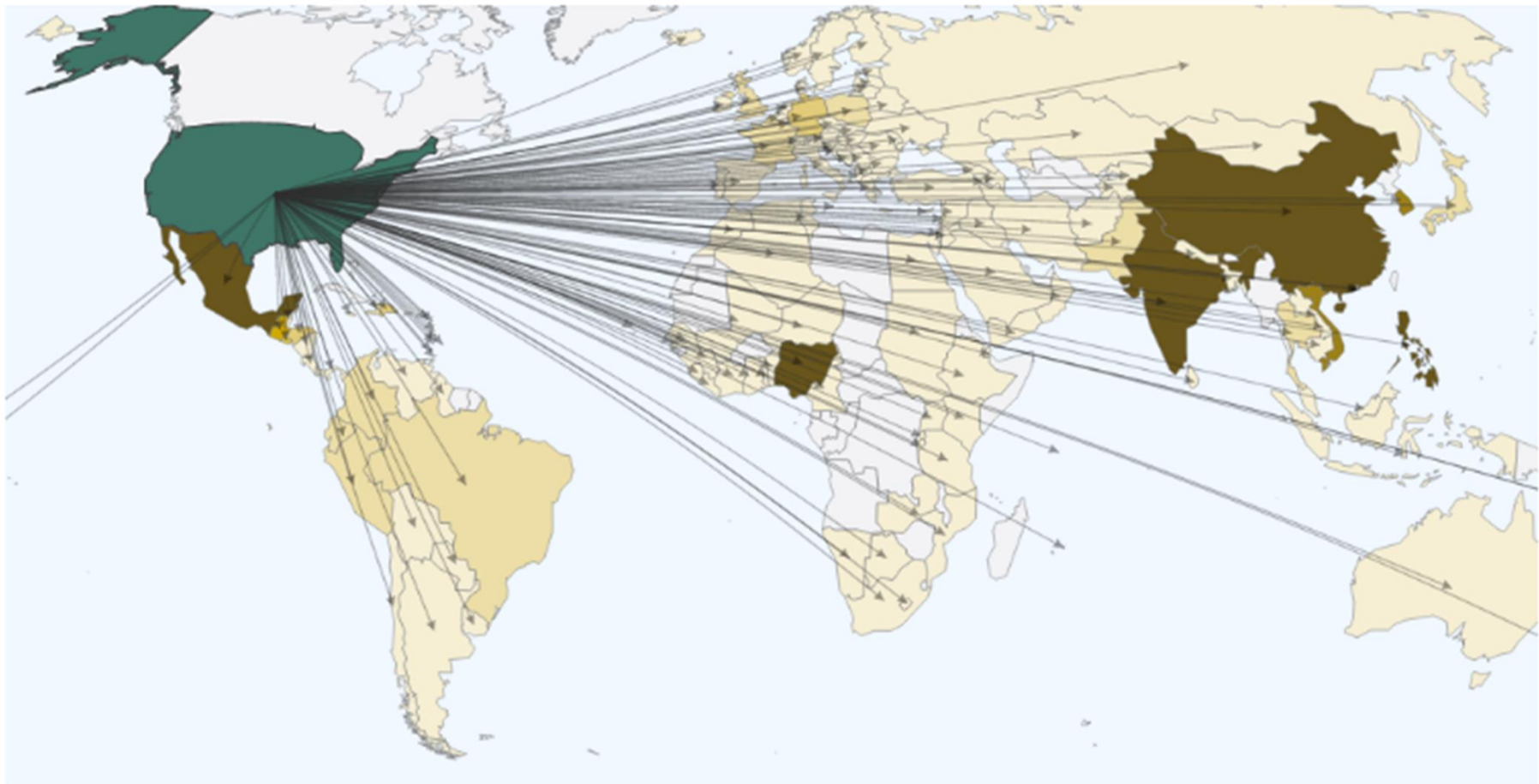


2011

100% = \$17.2 trillion



Outgoing flows (remittances) of US, 2012



Παγκοσμιοποίηση και διεθνές εμπόριο: οικονομική παγκοσμιοποίηση

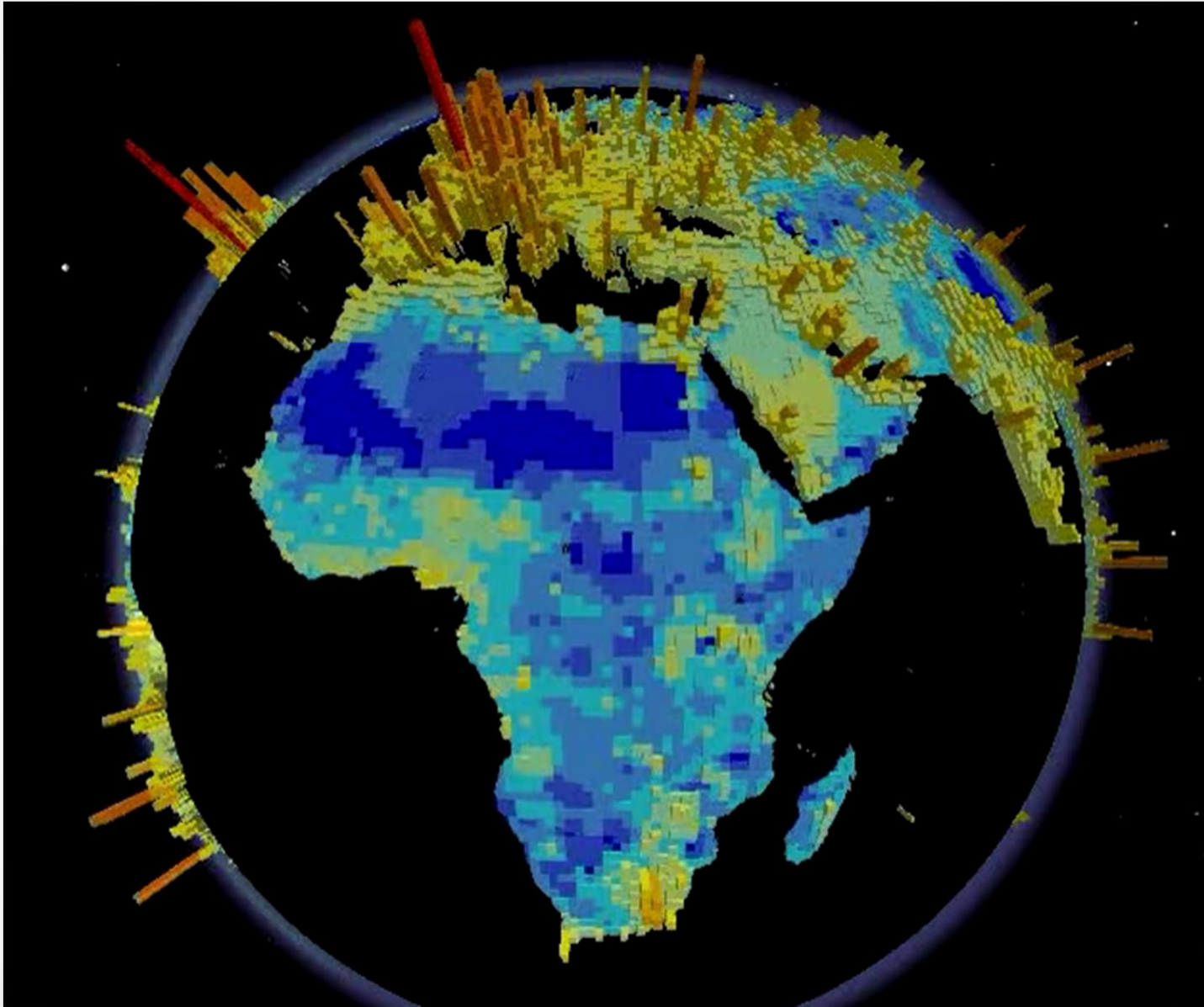
Παγκοσμιοποίηση και προβληματισμοί

- Ανησυχίες για την παγκοσμιοποίηση
 - Όξυνση ανισοτήτων
 - Διεθνής κυριαρχία πλουσιότερων χωρών
 - Ιδιαίτερα επιβεβαρυμμένη κατάσταση για τις αναπτυσσόμενες χώρες που μένουν εγκλωβισμένες σε κατάσταση εξάρτησης ή απομόνωσης ή επιτείνεται μία κατάσταση δυισμού
 - Περιβαλλοντική υποβάθμιση

Παγκοσμιοποίηση και διεθνές εμπόριο: οικονομική παγκοσμιοποίηση

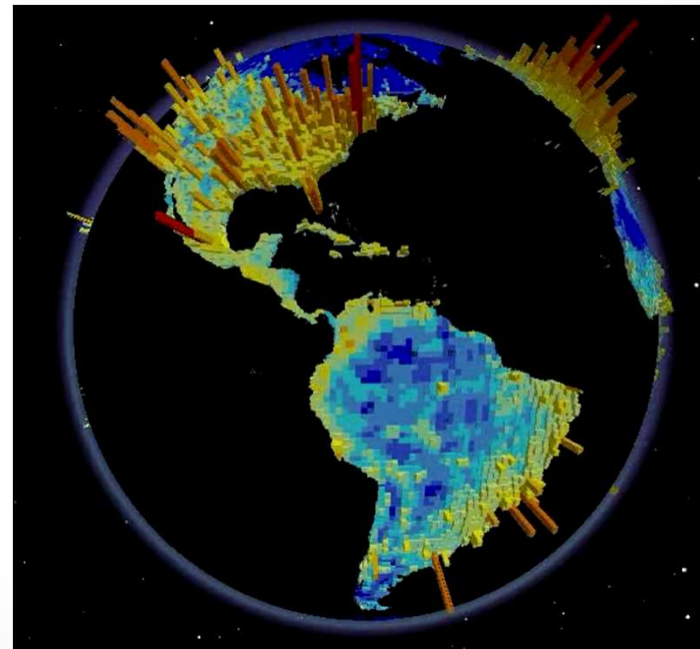
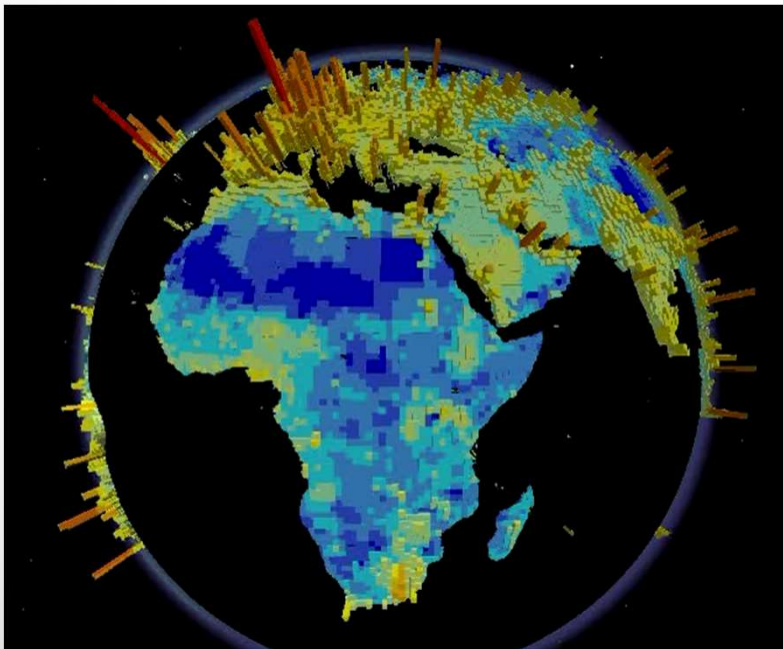
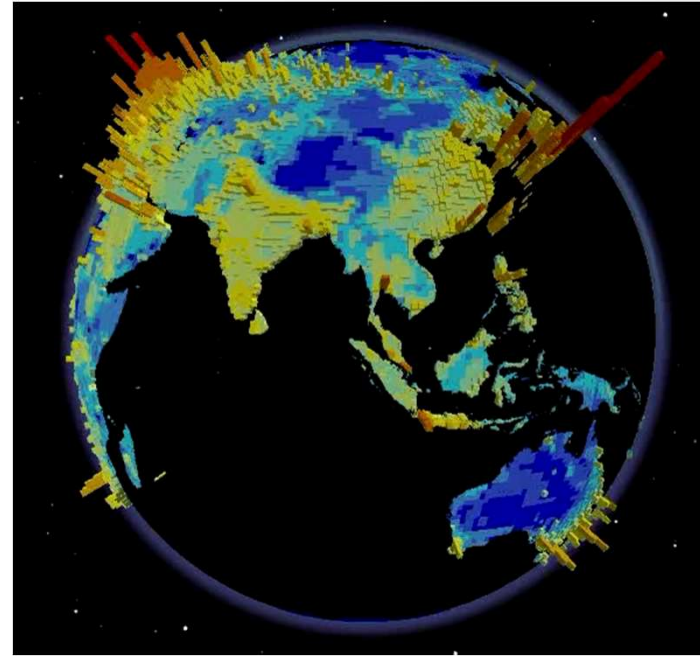
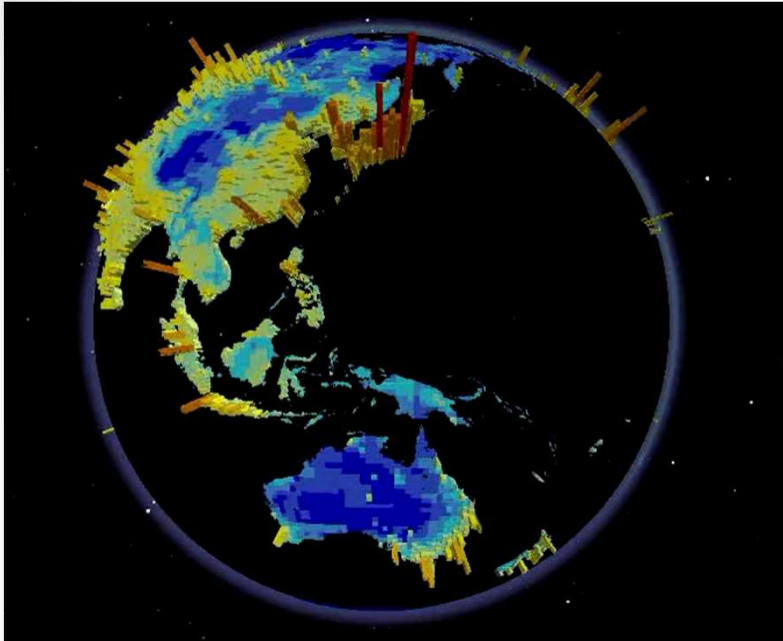
- Υπάρχει γενικά μία έντονη ομοφωνία που υποστηρίζει τις θετικές επιδράσεις της οικονομικής ολοκλήρωσης μέσω της αύξησης συσσωρευτικά των ωφελειών ευημερίας (positive-sum game).
 - Ωστόσο υπάρχει μια αξιόλογη (ποσοτικά και ποιοτικά) σειρά *εμπειρικών* μελετών που υποστηρίζει την άποψη της αποκλίνουσας τάσης μεταξύ των περισσότερο πλούσιων και φτωχών οικονομιών.
 - Ενδεικτικά, κάποιες οικονομικές ιστορικές μελέτες παρουσιάζουν τάσεις απόκλισης ως προς τα επίπεδα παραγωγικότητας και εισοδήματος από το 1870 και έπειτα, ή χωρική διαίρεση των παγκόσμιων οικονομιών σε δύο κλαμπ (πλούσιων-φτωχών) όπου η παγκοσμιοποίηση έχει οδηγήσει σε σύγκλιση στο εσωτερικό τους και σε απόκλιση μεταξύ αυτών.
- ⇒ Η αναπτυξιακή διαδικασία σε κάθε της μορφή χαρακτηρίζεται από *επιλεκτική συμπεριφορά*.

Regional inequalities and globalization



Source: [G-Econ, University of Yale](#)

Regional inequalities and globalization



Παγκοσμιοποίηση και διεθνές εμπόριο: οφέλη και προβληματισμοί διεθνούς εμπορίου

Ρόλος εμπορίου

1. Το εμπόριο ως βασικός παράγοντας μιας ανοιχτής οικονομίας οδηγεί σε αύξηση της παραγωγικότητάς της μέσω του συγκριτικού πλεονεκτήματος.
 - Σύμφωνα με αυτό μία χώρα παράγει τα προϊόντα που μπορεί και τα πουλά με αντάλλαγμα προϊόντα που δεν μπορεί να παράγει.
 - Το συγκριτικό πλεονέκτημα βασίζεται στη διάθεση φυσικών πλεονεκτημάτων (πρώτες ύλες, αγροτικά προϊόντα), ή συντελεστών παραγωγής και άλλων παραγόντων σε αφθονία (ανθρώπινο δυναμικό, κεφάλαιο, τεχνογνωσία).
2. Το εμπόριο αλλά και οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις συμβάλλουν στην εξέλιξη της τεχνολογίας (στην Ιαπωνία το 27% της τεχνολογικής προόδου προήλθε από εγχώριες ιδέες, στον Καναδά το 3% και στις Ηνωμένες Πολιτείες το 82%).

Παγκοσμιοποίηση και διεθνές εμπόριο: οικονομική παγκοσμιοποίηση

3. Το άνοιγμα των οικονομιών οδηγεί σε αύξηση της ανταγωνιστικότητας και της αποτελεσματικότητας (αυτοκινητοβιομηχανία ΗΠΑ '70, βιομηχανίες εργαλείων Ινδία '91).
- Το άνοιγμα των αγορών συνεπάγεται έκθεση των παραγωγικών δραστηριοτήτων στο διεθνή ανταγωνισμό.
- Το γεγονός αυτό ανάγει την ανάγκη συντελεστές παραγωγής να μετακινηθούν από τομείς συγκριτικού μειονεκτήματος προς *τομείς συγκριτικού και ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος*.
- Οι απαραίτητες αυτές διαρθρωτικές μεταβολές θα μπορούσαν να αντισταθμίσουν τις όποιες δυσχερείς συνέπειες προκαλούν εάν παράλληλα εφαρμόζονταν *πολιτικές ενίσχυσης των προσαρμογών*.

Παγκοσμιοποίηση και διεθνές εμπόριο: οφέλη και προβληματισμοί διεθνούς εμπορίου

Οφέλη διεθνούς εμπορίου

- Διεύρυνση αγορών
- Αξιοποίηση αδρανών ανθρωπίνων και κεφαλαιακών πόρων
- Απασχόληση ανειδίκευτων εργατών
- Αύξηση πόρων μέσω συναλλαγματικών κερδών
- Πρόσβαση σε επενδυτικά κεφάλαια και νέες τεχνολογίες
- Το εμπόριο μπορεί να ωφελήσει αναπτυσσόμενες χώρες μέσω ταχείας οικονομικής μεγέθυνσης (ασιατικές τίγρεις, BRICS)

Παγκοσμιοποίηση και διεθνές εμπόριο: οφέλη και προβληματισμοί διεθνούς εμπορίου

Προβληματισμοί διεθνούς εμπορίου $\Rightarrow$ εμπόριο με βάση συγκριτικό πλεονέκτημα, οφέλη για όλους;

- Εξειδίκευση σε αγαθά διαφορετικής εντάσεως, πόσο και τι εξάγουμε; (χαμηλή εισοδηματική ελαστικότητα ζήτησης αγροτικών αγαθών, διευρυνόμενα εμπορικά ελλείμματα), ευάλωτες οικονομίες από αστάθεια τιμών, εξάρτηση από εξαγωγές
- Αρχική κατάσταση άνισης αφθονίας συντελεστών ενισχύεται/επιδεινώνεται (Porter προηγμένοι συντελεστές), κίνδυνος ενίσχυσης δυαδικού χαρακτήρα οικονομιών
- Δεν υπάρχει σταθερότητα ως προς την τεχνολογία, προτιμήσεις καταναλωτών
- Δύσκολη ανακατανομή πόρων μεταξύ δραστηριοτήτων
- Δασμολογικοί και μη δασμολογικοί φραγμοί
- Οικονομίες μεγάλης κλίμακας με μονοπωλιακό και ολιγοπωλιακό έλεγχο
- Κρατικός παρεμβατισμός, βιομηχανική πολιτική (παρουσία ξένων κεφαλαίων)
- Κατανομή ωφελειών (οικονομικοί θύλακες, GDP/GNI)
- Εξάπλωση οικονομικών κρίσεων

Παγκοσμιοποίηση και διεθνές εμπόριο: οφέλη και προβληματισμοί διεθνούς εμπορίου

Παραδοσιακές εμπορικές στρατηγικές ανάπτυξης

➤ Πρώθηση εξαγωγών

- Εξωστρεφής πολιτική ανάπτυξης, στρεβλωτικές επιπτώσεις του προστατευτισμού
- Περιορισμένη επέκταση αγροτικών προϊόντων είτε στη ζήτηση (χαμηλή εισοδηματική ελαστικότητα ζήτησης, χαμηλοί ρυθμοί αύξησης πληθυσμού, συνθετικά υποκατάστατα, (μη) δασμολογικά εμπόδια), είτε στην προσφορά (προβλήματα εδαφικής ιδιοκτησίας, δομών) ⇒ αναδιοργάνωση αγροτικών κοινωνικών και οικονομικών δομών

Παγκοσμιοποίηση και διεθνές εμπόριο: οφέλη και προβληματισμοί διεθνούς εμπορίου

➤ Υποκατάσταση εισαγωγών

- Αντικατάσταση κυρίως βιομηχανικών καταναλωτικών αγαθών, παρά το αρχικό κόστος προβλέπει ι) μεγάλης κλίμακας παραγωγή με χαμηλό κόστος, και ιι) βελτίωση ισοζυγίου πληρωμών
- Μηχανισμοί: προστατευτικοί δασμοί (φόροι επί των εισαγωγών), ποσοτώσεις (όρια στην ποσότητα των εισαγωγών)
- Αρνητικές συνέπειες:
 - Αναποτελεσματικές και σπάταλες βιομηχανίες
 - Κύριοι δικαιούχοι ξένες εταιρίες, μεταφορά κέρδους εξωτερικό και διάχυση σε μεμονωμένες βιομηχανίες
 - Η επέκταση εγχώριων βιομηχανιών εντείνει ανάγκη εισαγωγής κεφαλαιουχικών αγαθών, εντάσεως κεφαλαίου βιομηχανίες απευθύνονται σε υψηλότερης εισοδηματικής κλίμακας αγορά
 - Υπερτίμηση της επίσημης συναλλαγματικής ισοτιμίας για ενθάρρυνση τοπικής παραγωγής με εισαγωγή φτηνών αγαθών αλλά αύξηση τιμών των εξαγωγών
 - Νηπιακές βιομηχανίες στάσιμες
- Θετικές συνέπειες:
 - Δασμοί ως σημαντική πηγή εσόδων
 - Βελτίωση του χρέους και του ισοζυγίου πληρωμών
 - Δημιουργία βιομηχανικής αυτάρκειας
 - Βελτίωση ανταγωνιστικότητας

‘Είσαι ό,τι εξαγεις’

Hausmann and Rodrik (2007)

Παγκοσμιοποίηση και διεθνές εμπόριο: οφέλη και προβληματισμοί διεθνούς εμπορίου

Πολιτικές

- Περιβάλλον: απουσία πλήρης ελεύθερης αγοράς (αύξηση δασμών ύστερα από επιτυχημένη πορεία εξαγωγών βιομηχανικών προϊόντων εντάσεως εργασίας και χαμηλού κόστους από ασιατικές τίγρεις '60 και '70), δασμολογικοί και μη δασμολογικοί φραγμοί (Multifibre Arrangement MFA έως 2004), ντάμπινγκ πολιτικές, αμοιβαία επωφελές εμπόριο (πχ επενδύσεις και εισαγωγές Κίνας από Αφρική)
- Επιτυχημένα παραδείγματα χωρών εξαγωγικού προσανατολισμού περιλαμβάνουν σχεδιασμένη κυβερνητική παρέμβαση
- Η πολιτική της υποκατάστασης πρέπει να χρησιμοποιείται επιλεκτικά και λαμβάνοντας υπόψη βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες συνέπειες
- Επιλογές πολιτικών στην ισορροπία εμπορίου (εγχώριου και ξένου) και σε ποιους εξαγωγικούς τομείς
- Προσπάθεια εμπορικών παραχωρήσεων από ανεπτυγμένες
- Αξιοποίηση περιφερειακών συνεργασιών

Παγκοσμιοποίηση και διεθνές εμπόριο: εκβιομηχάνιση ως πολιτική προώθησης των εξαγωγών

Η στρατηγική εκβιομηχάνισης ως πολιτική προώθησης των εξαγωγών στοχεύει:

- στην υπέρβαση των αδυναμιών της αγοράς
- στην ενθάρρυνση μεταφοράς της τεχνολογίας και προώθησης πιο προηγμένων εξαγωγικών προϊόντων, αναβάθμιση τεχνολογίας, εξοπλισμού, γνώσεων κλπ
- στον συντονισμό με ιδιωτικό τομέα, κοινές κατευθύνσεις με εθνικές ενέργειες
- στην προώθηση βιομηχανιών με μεγαλύτερες προσδοκίες κερδών (ή μέσω αξιολογήσεων για την επιλογή των βιομηχανιών)
- Η στήριξη της νηπιακής βιομηχανίας σημαντική αλλά αποτελεί προσωρινό μέσο βιομηχανικής πολιτικής

Παγκοσμιοποίηση και διεθνές εμπόριο: εμπορική συνεργασία

Ανάγκη εμπορικής συνεργασίας μεταξύ αναπτυσσόμενων χωρών

- Σημασία ενδοκλαδικού εμπορίου
- Μορφές εμπορικών σχέσεων
 - Προτιμησιακή Εμπορική Περιοχή: μειωμένοι δασμοί μεταξύ συγκεκριμένων χωρών
 - Ζώνη ελεύθερων συναλλαγών: μορφή οικονομικής ολοκλήρωσης ελεύθερου εμπορίου μεταξύ των κρατών-μελών με ελεύθερη επιλογή εξωτερικού δασμολογίου
 - Τελωνειακή ένωση: μορφή οικονομικής ολοκλήρωσης όπου υπάρχει απελευθέρωση των εσωτερικών συναλλαγών στα κράτη-μέλη και κοινό εξωτερικό δασμολόγιο
 - Κοινή αγορά: μορφή οικονομικής ολοκλήρωσης με ελεύθερο εσωτερικό εμπόριο στα κράτη-μέλη, ελεύθερη κυκλοφορία εργαζομένων και κεφαλαίων, και κοινό εξωτερικό δασμολόγιο.

Παγκοσμιοποίηση και διεθνές εμπόριο: εμπορική συνεργασία

Περιφερειακοί Εμπορικοί Συνασπισμοί

- Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ONE)
- Βορειοαμερικανική Συμφωνία Ελεύθερου Εμπορίου (NAFTA), (ΗΠΑ, Καναδάς, Μεξικό)
- Κοινή Αγορά του Νότου (MERCOSUR) (Αργεντινή, Βραζιλία, Παραγουάη, Ουρουγουάη, Βενεζουέλα)
- Ομάδα των Άνδεων (Βολιβία, Κολομβία, Ισημερινός, Περού, Βενεζουέλα)
- Ένωση Νοτιοαμερικανικών Εθνών (UNASUR)
- Αναπτυξιακή Κοινότητα Νότιας Αφρικής (SADC)
- Κοινότητα Ανατολικής Αφρικής (EAC)
- Κοινή Αγορά της Ανατολικής και Νοτίου Αφρικής (COMESA)
- Οικονομική Κοινότητα των Κρατών της Δυτικής Αφρικής (CEDEAO)

Παγκοσμιοποίηση και διεθνές εμπόριο: εμπορική συνεργασία

Προβληματισμοί των εμπορικών συνασπισμών

- Εάν θα επιφέρουν κατακερματισμό της παγκόσμιας οικονομίας
- Τυχόν αποκλίσεις στο εισόδημα μεταξύ χωρών
- Οι ευκαιρίες να επωφεληθούν οι αναπτυσσόμενες χώρες από το εμπόριο έχουν βελτιωθεί, αλλά οι προοπτικές τους συνεχίζουν να θεωρούνται αβέβαιες λόγω της περιορισμένης ακόμη επιρροής των ηγέτιδων αναπτυσσόμενων στα διεθνή συμβούλια (G20, World Bank, IMF)
 - Αύξηση των ανισοτήτων μεταξύ αναπτυσσόμενων χωρών σε επίπεδο ρυθμών μέγεθυσσης και κατά κεφαλήν εισοδημάτων οδηγεί σε διεύρυνση ανισοτήτων στις προτεραιότητες και τα συμφέροντά τους
 - Οι εμπορικές πολιτικές των ανεπτυγμένων χωρών τροχοπέδη στην ανάπτυξη των αναπτυσσόμενων. Η πρόσβαση στις κυριότερες παγκόσμιες αγορές περιορίζεται από τις εμπορικές πολιτικές των πλούσιων χωρών

Παγκοσμιοποίηση και διεθνές εμπόριο: το περιβάλλον του 'ελεύθερου' εμπορίου

Το περιβάλλον του 'ελεύθερου' εμπορίου

- GATT (General Agreement on Trade and Tariffs): οργανισμός που καθορίζει εμπορικές συμφωνίες και δασμολόγιο μεταξύ χωρών-μελών της (1947), το κάθε σετ συμφωνιών ονομάζεται 'γύρος', ξεκίνησε με 23 χώρες (1948) και τώρα περιλαμβάνει 164 (26/1/16) μέλη που αντιπροσωπεύουν πάνω από το 90% του παγκόσμιου εμπορίου (1993, γύρος Ουρουγουάης)
- Στο Γύρο της Ουρουγουάης (1993) ορίστηκε νέος διάδοχος της GATT, ο WTO (ΠΟΕ, Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου).
- Οι κανόνες εμπορίου δείχνουν και το πώς διαμορφώνονται οι κανόνες του παιχνιδιού.

Παγκοσμιοποίηση και διεθνές εμπόριο: το περιβάλλον του 'ελεύθερου' εμπορίου

TABLE 1 HISTORY OF GATT AND WTO ROUNDS

Year	Round	Subjects covered	Countries engaged	Years since prior Round concluded
1947	Geneva	Tariffs	23	-
1949	Annecy	Tariffs	13	2
1951	Torquay	Tariffs	38	2
1956	Geneva	Tariffs	26	5
1960-61	Dillon Round	Tariffs	26	5
1964-67	Kennedy Round	Tariffs and antidumping measures	62	6
1973-79	Tokyo Round	Tariffs, nontariff measures, "framework" agreement	102	12
1986-94	Uruguay Round	Tariffs, nontariff measures, rules, services, intellectual property, dispute settlement, textiles, agriculture, creation of WTO	123	15
2001-15	Doha Round	Tariffs, nontariff measures, agriculture and nonagricultural market access, rules, services, intellectual property, environment, trade facilitation, dispute settlement, ecommerce	162	21

GATT = General Agreement on Tariffs and Trade; WTO = World Trade Organization

Source: [WTO](#).

Παγκοσμιοποίηση και διεθνές εμπόριο: το περιβάλλον του 'ελεύθερου' εμπορίου

➤ Ωστόσο υπάρχουν δύο βασικά σημεία στο καθεστώς της 'εμπορικής φιλελευθεροποίησης' και των εμπορικών συμφωνιών:

1. Οι δασμοί δεν είναι ενιαίοι για όλες τις χώρες και τα προϊόντα
2. Ισχυρές οικονομίες που απαρτίζουν διεθνείς οργανισμούς υποστηρίζουν και επιβάλουν πολιτικές φιλελευθεροποίησης μέσω περιορισμού/απαγόρευσης προστατευτικών πολιτικών

Παγκοσμιοποίηση και διεθνές εμπόριο: το περιβάλλον του 'ελεύθερου' εμπορίου

- Οι δασμοί που θέτουν οι ανεπτυγμένες στις εισαγωγές των αναπτυσσόμενων μέχρι το 2010 ήταν περίπου διπλάσιοι από αυτών που θέτουν οι αναπτυσσόμενες στις ανεπτυγμένες, ενώ και τα μη δασμολογικά εμπόδια είναι σημαντικά.
- Οι ανεπτυγμένες χώρες παρόλο που παρουσιάζονται ως προασπιστές της φιλελευθεροποίησης εφαρμόζουν προστατευτισμό στις εισαγωγές των αναπτυσσόμενων χωρών.

Παγκοσμιοποίηση και διεθνές εμπόριο: το περιβάλλον του 'ελεύθερου' εμπορίου

1. Οι δασμοί δεν είναι ενιαίοι για όλες τις χώρες και τα προϊόντα

- Στοιχεία του 2007 δείχνουν ότι οι εισαγωγές που φορολογούνταν περισσότερο από την ΕΕ αφορούσαν τις φτωχές χώρες
 - ΑΕΠ/κεφ < £5000 , μ.ο. δασμός 6%
 - ΑΕΠ/κεφ > £15.000, μ.ο δασμός 1,6%
- Το κόστος που καλούνται να πληρώσουν οι φτωχές χώρες για τον προστατευτισμό του πλούσιων χωρών είναι 100 δις δολάρια το χρόνο, διπλάσιο ποσό από τη ξένη βοήθεια που προσφέρουν οι πλούσιες στις φτωχές χώρες.

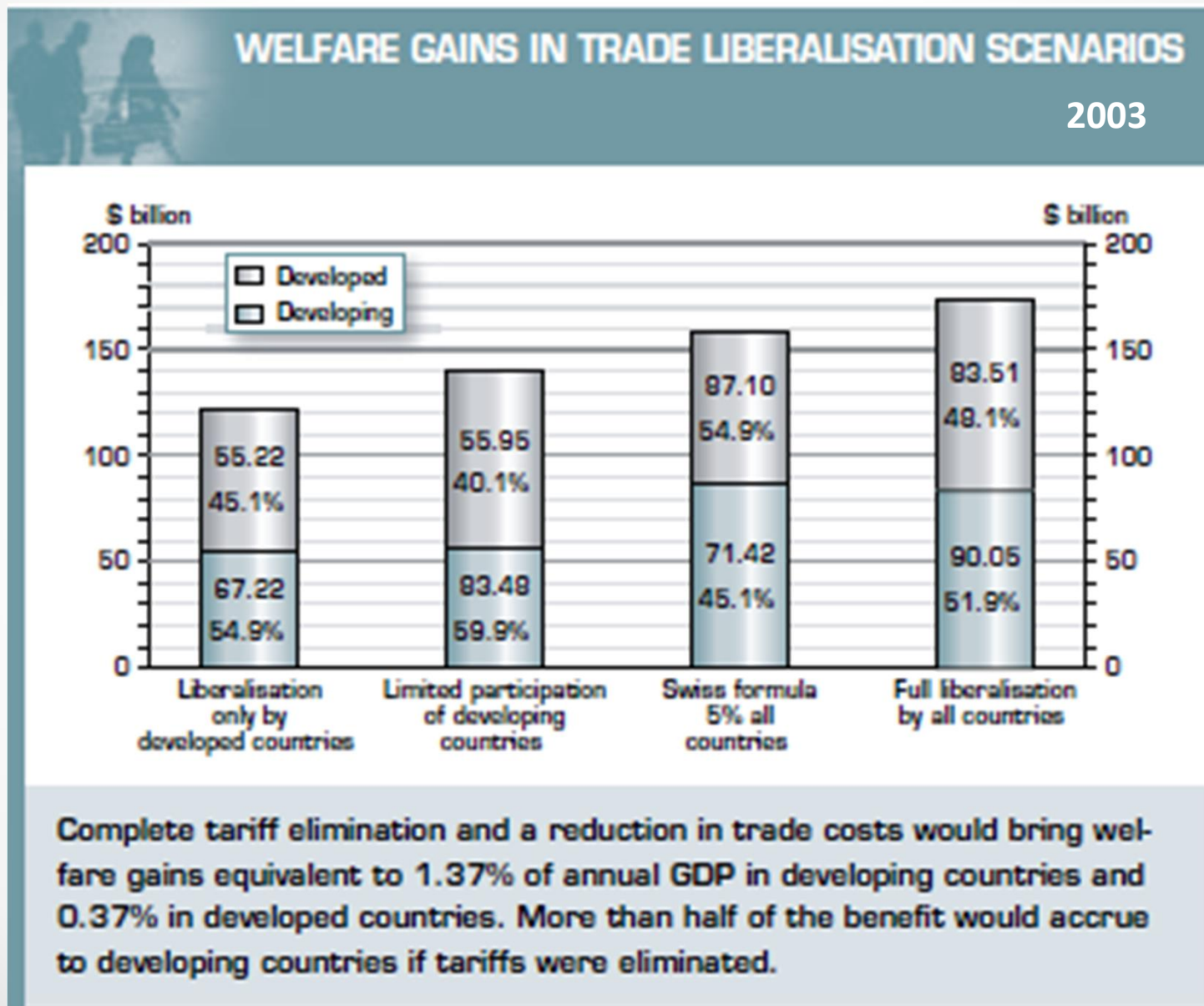
Παγκοσμιοποίηση και διεθνές εμπόριο: το περιβάλλον του 'ελεύθερου' εμπορίου

Αριθμός αγροτικών ειδών στις διάφορες δασμολογικές κλίμακες για την ΕΕ, 2004

Tariff	below 20%	Above 20%; below 50%	Above 50%; below 75%	Above 75%
Meat and offal	127	50	22	34
Dairy products	33	44	44	54
Vegetables	109	7	2	4
Edible fruit and nuts	140	61	0	0
Cereals	19	23	7	6
Oilseeds	78	0	1	1
Sugar	30	6	2	9
Agricultural products	1569	352	134	149

Source: Jean Sebastien, Timothy E. Josling, David Laborde (2008) The consequences for the EU of the WTO revised draft modalities for agriculture

Παγκοσμιοποίηση και διεθνές εμπόριο: το περιβάλλον του 'ελεύθερου' εμπορίου



Παγκοσμιοποίηση και διεθνές εμπόριο: το περιβάλλον του 'ελεύθερου' εμπορίου

- Οι δασμοί διαστρεβλώνουν την αγορά και την κατανομή της παραγωγής βασισμένη στο συγκριτικό πλεονέκτημα της κάθε οικονομίας.
- Πλευρά ανεπτυγμένων χωρών: διαστρεβλώνουν την αγροτική παραγωγή καθώς οι Ευρωπαίοι αγρότες καλλιεργούν προϊόντα που είναι προστατευμένα από την Κοινότητα παρά προϊόντα που αντιστοιχούν στο συγκριτικό πλεονέκτημά τους.
- Πλευρά αναπτυσσόμενων χωρών: η εμπορική φιλελευθεροποίηση μέσω της μείωσης των δασμών στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες ζημιώνει τις οικονομίες τους καθώς αφήνει εκτεθειμένο τον αγροτικό τομέα και τις εγχώριες βιομηχανίες. Στην περίπτωση των εισαγωγών των αγροτικών προϊόντων, οι τιμές τους είναι ιδιαίτερα χαμηλές λόγω των επιδοτήσεων που δίνονται. Επιπλέον οι ανεπτυγμένες οικονομίες διατηρούν υψηλούς δασμούς σε αγροτικά προϊόντα και σε ορισμένα βιομηχανικά (ένδυσης).

Παγκοσμιοποίηση και διεθνές εμπόριο: το περιβάλλον του 'ελεύθερου' εμπορίου

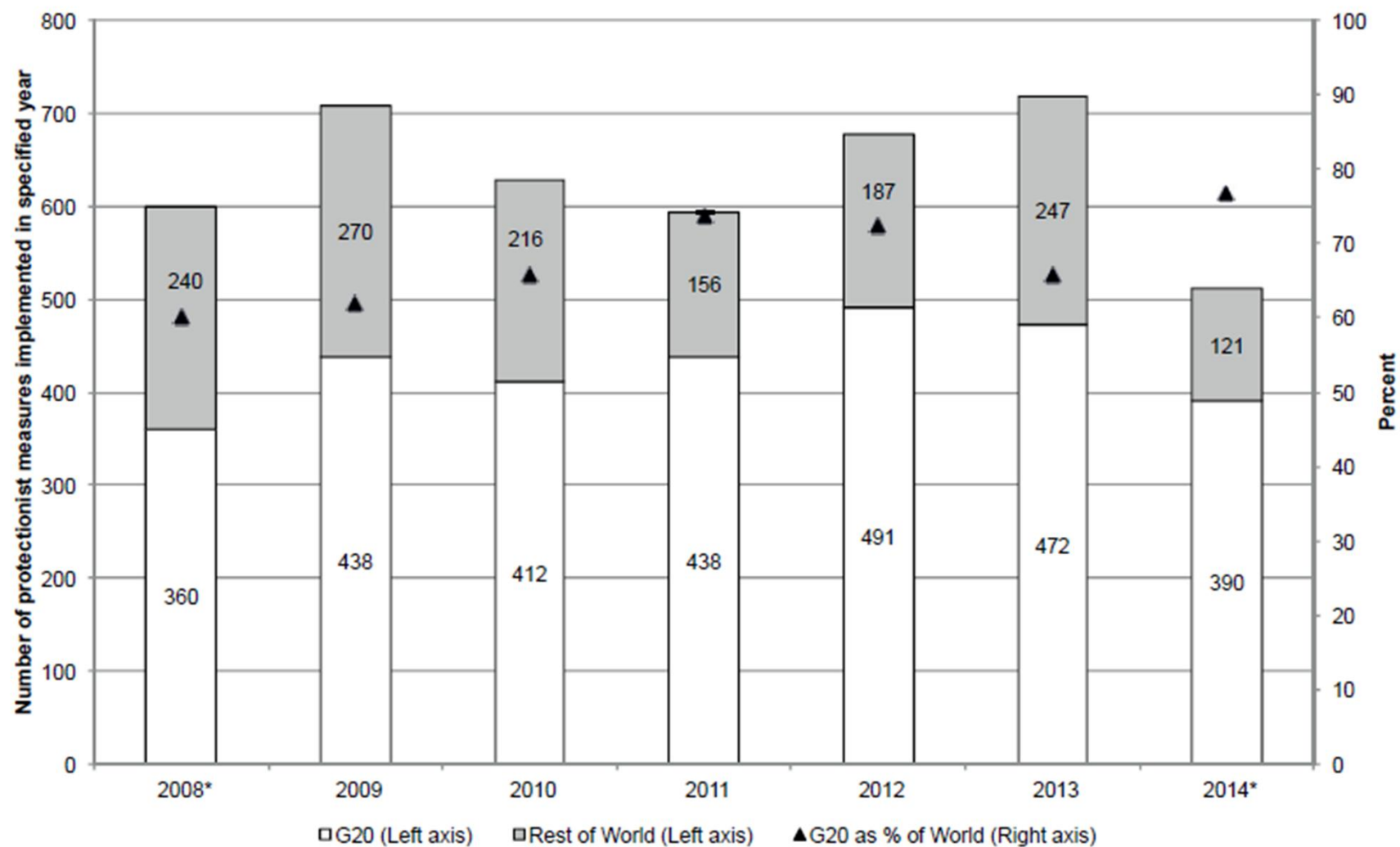
2. Επιβολή πολιτικών φιλελευθεροποίησης

- Περιορισμός των εμποδίων στον εμπόριο μέσω της φιλελευθεροποίησης = περισσότερο εμπόριο = περισσότερη οικονομική ανάπτυξη = περισσότερες εργασίες για τους φτωχούς = μεγαλύτερο εισόδημα για τους φτωχούς = μεγαλύτερη ευημερία για τους φτωχούς. Έτσι συμπεραίνεται ότι 'η εμπορική φιλελευθεροποίηση είναι καλή για τους φτωχούς'.
- Ωστόσο η θεωρία απέχει από την πραγματικότητα.
- Washington Consensus: πλαίσιο πολιτικών που υιοθετήθηκε από την αμερικανική κυβέρνηση και διεθνείς οργανισμούς (IMF, World Bank), και βασίζονταν στην μακροοικονομική σταθερότητα και ολοκλήρωση της διεθνούς οικονομίας αποτελώντας ουσιαστικά μια νεοφιλελεύθερη άποψη της παγκοσμιοποίησης.
- Οι ανεπτυγμένες οικονομίες υποχρεώνουν τις φτωχές χώρες να υιοθετήσουν κανόνες και θεσμούς, όπως προστασία πνευματικών δικαιωμάτων ή θεσμών που δεν είχαν καμία προηγούμενη εμπειρία.

Παγκοσμιοποίηση και διεθνές εμπόριο: το περιβάλλον του 'ελεύθερου' εμπορίου

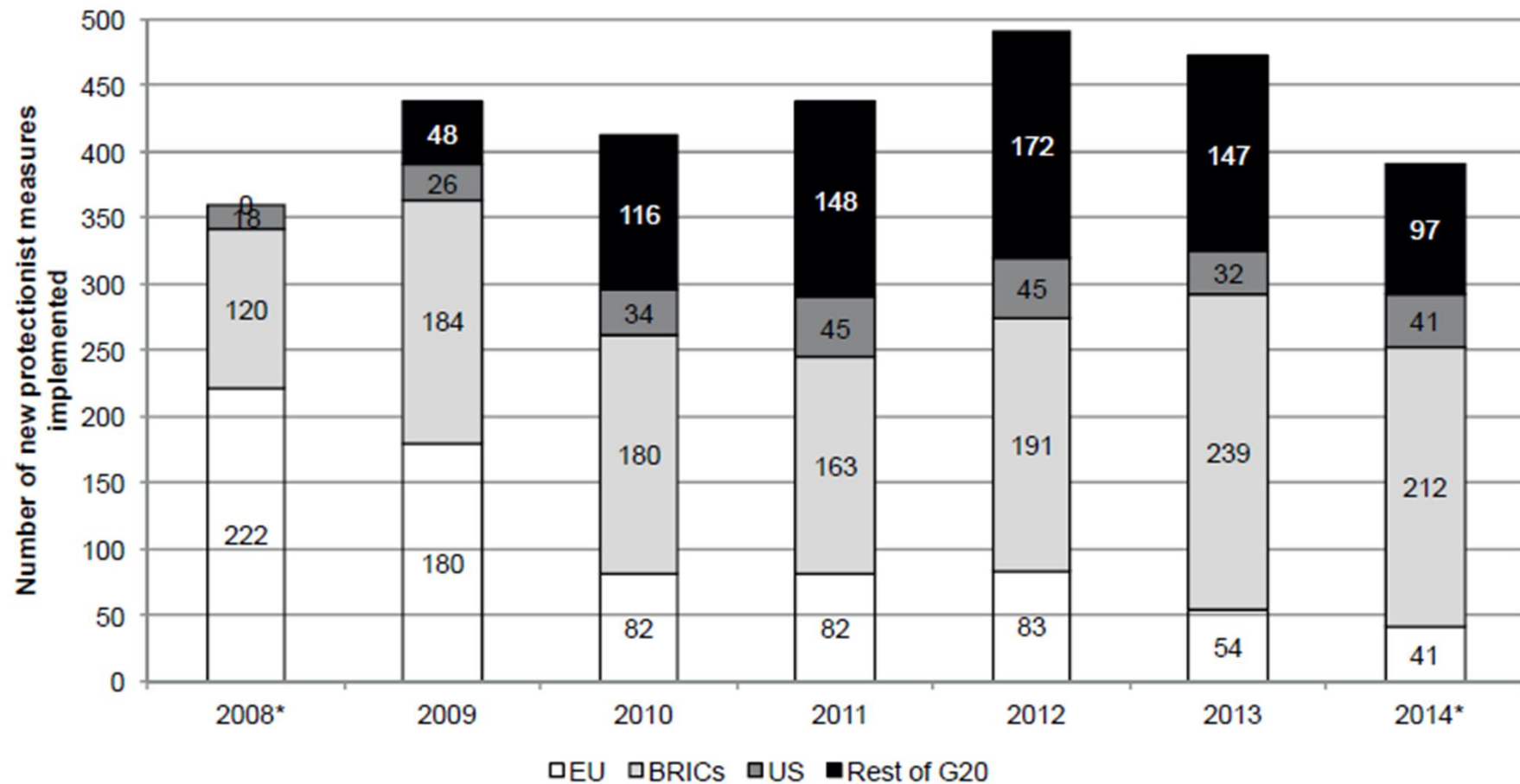
- Οι περισσότερες από τις ανεπτυγμένες χώρες χρησιμοποίησαν 'κακές' εμπορικές και βιομηχανικές πολιτικές (προστασία νηπιακής βιομηχανίας και εξαγωγικές επιχορηγήσεις) οι οποίες σήμερα αποδοκιμάζονται ή απαγορεύονται από το ΠΟΕ (Chang, University of Cambridge).
- Χώρες όπως Ηνωμένο Βασίλειο, Ηνωμένες Πολιτείες, Γερμανία, Γαλλία, Σουηδία, Βέλγιο, Ολλανδία, Σουηδία, Ιαπωνία, Κορέα, Ταϊβάν, δεν βασίστηκαν στην ιδεολογία του laissez-faire του ελεύθερου εμπορίου αλλά εφάρμοσαν προστατευτικές πολιτικές για βιομηχανίες-κλειδιά στα πρώτα στάδια της ανάπτυξης.
- Κανένα έθνος δεν έχει μεταβεί από το χαμηλότερο επίπεδο ανάπτυξης στο υψηλότερο βασιζόμενο στις εξαγωγές αγροτικών προϊόντων και στην απουσία εγχώριας μεταποιητικής δραστηριότητας.
- Διαφορετικές περιπτώσεις επιτυχίας (επιτυχημένες σε Κίνα, Κορέα, Ταϊβάν, Μαλαισία – αποτυχημένες σε Αφρικανικές χώρες μέσω μείωσης δασμών)

Annual incidence of protectionism since 2008, by G20 group and by the Rest of the World



Note: *Annualised rate.

Substantial variation in which G20 members are responsible for crisis-year protectionism, by year



Note: * denotes an annualised total.

G20 περιλαμβάνει τις Αργεντινή, Αυστραλία, Βραζιλία, Γαλλία, Γερμανία, ΗΠΑ, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιαπωνία, Ιταλία, Ινδία, Ινδονησία, Καναδάς, Κίνα, Μεξικό, Νότια Αφρική, Νότια Κορέα, Ρωσία, Σαουδική Αραβία, Τουρκία, ΕΕ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΜΑΘΗΜΑ: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΔΙΑΛΕΞΗ: Παγκοσμιοποίηση και διεθνές εμπόριο

Τσιάπα Μαρία